

JUSTITSMINISTERIET

Folketinget
Retsudvalget
Christiansborg
1240 København K
DK Danmark

Dato: 18. august 2022
Kontor: Straffuldbyrdselskonto-
ret
Sagsbeh: Hanne Louise Jensen
Sagsnr.: 2022-0030-7839
Dok.: 2530771

Endelig besvarelse af spørgsmål nr. 1150 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg

Hermed sendes endelig besvarelse af spørgsmål nr. 1150 (Alm. del), som Folketingets Retsudvalg har stillet til justitsministeren den 30. juli 2022. Spørgsmålet er stillet efter ønske fra Karina Lorentzen Dehnhardt (SF).

Mattias Tesfaye

/

Mette Kjølby

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

T +45 3392 3340
F +45 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Spørgsmål nr. 1150 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg:

”Vil ministeren kommentere henvendelsen vedr. forskelsbehandling i retssystemet af psykiatiske patienter og for dømte udviklingshæmmede, jf. REU alm. del – bilag 300, herunder redegøre for hvordan ministeren forholder sig dels til en generel revision af reglerne for psykiatiske patienter og for dømte udviklingshæmmede dels til at justere reglerne her og nu, så det bliver nemmere at få bevilliget udgang fra myndighederne bl.a. ved at sikre en klar kompetencefordeling mellem statsadvokaten og kommunalbestyrelsen?”

Justitsministeriet har til brug for besvarelsen af spørgsmålet indhentet en udtalelse fra Rigsadvokaten, der har oplyst følgende:

”1. Efter straffelovens § 16, stk. 1, er personer, der på gernings-tidspunktet var utilregnelige på grund af sindssygdom eller lignende tilstand, straffri. Tilsvarende gælder for personer, der er mentalt retarderede i højere grad.

Herudover er personer, der på gerningstidspunktet var mentalt retarderede i lettere grad, straffri, medmindre særlige omstændigheder taler for at pålægge straf. Det samme gælder for personer, der befandt sig i en tilstand, som ganske må ligestilles med mental retardering, jf. straffelovens § 16, stk. 2.

Straffelovens § 69 omfatter personer, der ved den strafbare handling foretagelse befandt sig i en tilstand, der var betinget af mangelfuld udvikling, svækkelse eller forstyrrelse af de psykiske funktioner, og som ikke er af den i § 16 nævnte beskaffenhed. Bestemmelsen omfatter bl.a. svagt begavede personer, udtalt personlighedsforstyrrede personer, personer med følger af alkohol- eller stofmisbrug, personer med lettere demens og undertiden unge lovovertrædere.

Over for tiltalte, der frifindes for straf i medfør af straffelovens § 16, kan der efter straffelovens § 68 bl.a. træffes bestemmelse om anbringelse i hospital for sindslidende (psykiatrisk afdeling), i institution for personer med vidtgående psykiske handicap eller under tilsyn med mulighed for administrativ anbringelse eller i egnet hjem eller institution til særlig pleje eller forsorg.

Foranstaltninger efter § 68, 2. pkt., kan desuden anvendes over for tiltalte, der ved foretagelse af den strafbare handling var omfattet af § 69, idet den pågældende befandt sig i en tilstand, der var betinget af mangelfuld udvikling, svækkelse eller forstyrrelse af de psykiske funktioner, og som ikke var af den i § 16 nævnte

beskaffenhed. Opregningen i § 68 er ikke udtømmende, og en foranstaltning kan tilpasses lovovertræderens individuelle behov.

2. I Straffelovrådets betænkning nr. 1372/1999 om tidsbegrænsning af foranstaltninger efter straffelovens § 68 og § 69 (kapitel 4, punkt 3.1 (side 57) og punkt 4.2.1.2 (side 67)) fremgår bl.a. om proportionalitetshensynet, at det ville stride mod principperne bag straffelovens § 16 at kræve proportionalitet mellem den begåede kriminalitet og foranstaltningens art og længde. Derimod er det i overensstemmelse med almindelige retsprincipper at kræve proportionalitet mellem risikoen for ny kriminalitet (herunder kriminalitetens art og grovhed) og foranstaltningens art og længde.

Af Rigsadvokatmeddelelsens afsnit om psykisk afvigende kriminelle pkt. 7.2 fremgår desuden bl.a. følgende om proportionalitetshensynet:

”Det forhold, at en idømt foranstaltning har været længere end den straf, som den foranstaltningensdømte var blevet idømt, hvis den pågældende ikke havde været straffri efter straffelovens § 16 eller § 69, bevirker således ikke i sig selv, at foranstaltningen er uproportional. Der bør i hver enkelt sag foretages en konkret vurdering, hvor samtlige sagens momenter, herunder særlig risikoen for recidiv, indgår.”

3. Spørgsmål om udgangstilladelse mv. til personer, der er anbragt i hospital eller i institution i henhold til strafferetlig afgørelse, er reguleret i bekendtgørelse nr. 200 af 25. marts 2004 (med senere ændringer) om udgangstilladelse mv. til personer, der er anbragt i hospital eller institution i henhold til strafferetlig afgørelse eller i medfør af farlighedsdekret.

Bekendtgørelsen finder ifølge § 1, stk. 1, blandt andet anvendelse på meddelelse af udgangstilladelser mv. til personer, som i medfør af straffelovens § 68, § 69 og § 73 er dømt til anbringelse i hospital for sindslidende, herunder sikringsafdelingen, der er knyttet til Psykiatrihospitalet i Slagelse, eller i institution for personer med vidtgående psykiske handicap.

Statsadvokaten træffer afgørelse om udgange, der ikke er omfattet af bekendtgørelsens § 2, stk. 1 og stk. 2. Det fremgår af bekendtgørelsens § 2, stk. 3.

Statsadvokaten træffer således bl.a. afgørelse om udgang uden ledsagelse uden for hospitalets/institutionens område i mere end 3 timer, udgang med ledsagelse uden for hospitalets/institutionens område af mere end 3 timer, når der er tale om en mere generel tilladelse, og udgang til besøg med en eller flere overnatninger hos pårørende og lignende.

Ved afgørelsen af, om der bør gives tilladelse til udgang, skal der – udover behandlingsmæssige hensyn – navnlig lægges vægt på hensynet til retssikkerheden, herunder de forhold, som har begrundet dom til anbringelse i stedet for mindre indgribende foranstaltninger, jf. udgangsbekendtgørelsen § 3. Det fremgår desuden af bekendtgørelsens § 3, stk. 2, at tilladelsen betinges af, at den dømte under udgangen ikke begår strafbart forhold eller i øvrigt misbruger udgangstilladelsen. Tilladelsen kan endvidere betinges af andre vilkår, som findes formålstjenlige for at undgå misbrug.

4. Rigsadvokaten har til brug for besvarelsen indhentet udtalelser fra Statsadvokaten i Viborg og Statsadvokaten i København om, hvilke hensyn og oplysninger der lægges vægt på i forbindelse med afgørelser om udgang.

Statsadvokaterne i København og Viborg har i forbindelse med høringen oplyst, at der i forbindelse med afgørelsen af, om der skal gives tilladelse til udgang, lægges vægt på udtalelser fra den ansvarlige overlæge/institutionens ledelse eller kommunen afgivet i forbindelse med den konkrete ansøgning om udgang, ligesom statsadvokaterne i forbindelse med deres kontrol af foranstaltningerne som udgangspunkt én gang årligt fra den institution/tilsynsførende myndighed, der varetager fuldbyrdelsen af foranstaltningen, indhenter en erklæring om behovet for at opretholde foranstaltningen. Oplysningerne i disse erklæringer indgår i afgørelsen af, hvorvidt der kan gives tilladelse til udgang, ligesom øvrige oplysninger om eksempelvis ny kriminalitet indgår i vurderingen.

Hvis en udgang ansøges af en pårørende, bistandsværge eller den domfældte selv, vil den regionale statsadvokat tillige indhente en udtalelse – særligt om de behandlingsmæssige hensyn ved det ansøgte og den anbragtes aktuelle tilstand – fra overlægen, kommunen eller institutionen. Ved første udgang efter dom, eller efter en nærmere konkret vurdering, indhentes tillige en udtalelse fra politiet.

Statsadvokaterne har herudover oplyst, at der foretages en konkret vurdering af den enkelte ansøgning, herunder udgangsformålet, kriminalitetens art samt beskrivelsen af den domfældte, herunder om den pågældende tidligere har afviklet udgange, og om disse er afviklet problemfrit. I den konkrete vurdering kan ligeledes indgå oplysninger om, hvorvidt der er opsyn med den pågældende under den uledsagede udgang, f.eks. hvorvidt den pågældende er sammen med pårørende under udgangen. Herudover indeholder den konkrete vurdering endelig en afvejning af det behandlingsmæssige hensyn, der taler for en ansøgt udgang over for de retssikkerhedsmæssige hensyn, der taler imod en udgang. Det kan komme på tale delvist at imødekomme en udgang, f.eks. ved

at afgrænse denne geografisk eller at give tilladelse til udgang tidsmæssigt begrænset i forhold til det ansøgte. Dette kan eksempelvis ske, hvis det behandlingsmæssige formål kan opnås ved en tilladelse til udgang i kortere tid eller på et særligt sted, og de retssikkerhedsmæssige hensyn taler imod en længere udgang eller en udgang uden nærmere geografisk afgrænsning.

Som udgangspunkt fastsættes følgende standardvilkår:

- At udgangen på baggrund af en lægelig vurdering eller en vurdering fra institutionens ledelse umiddelbart før iværksættelsen findes forsvarlig.
- At den pågældende bliver afhentet og bragt tilbage til afdelingen af bestemt en personkreds.
- At den pågældende under udgangen konstant holdes under opsyn af bestemt en personkreds.
- At den pågældende før og under udgangen er velmedicineret.
- At der medbringes en tændt mobiltelefon og eventuelt et vellignende foto af den pågældende.
- At den pågældende ikke indtager alkohol eller andre rusmidler under udgangen.
- At politiet omgående underrettes, hvis udgangen ikke forløber planmæssigt

Derudover vil kriminalitetens art eller beskrivelsen af den domfældte kunne begrunde, at der fastsættes andre vilkår. Således vil en person, som f.eks. er dømt for brandstiftelse kunne blive pålagt et vilkår om ikke at omgås tændstikker, lightere eller lignende, en person med et tidligere misbrug vil kunne blive pålagt vilkår om at aflægge en urinprøve, og en person dømt for seksuelle overgreb mod børn vil kunne pålægges vilkår om, at der ikke må være kontakt til børn under udgangen. Herudover vil der kunne fastsættes geografiske vilkår om, at den pågældende f.eks. ikke må forlade Sjælland eller ikke må opsøge gerningsstedet eller lignende.”

Justitsministeriet kan supplerende oplyse, at der den 1. februar 2022 trådte nye regler i kraft om bl.a. delegation af afgørelseskompetence i sager om udgang for personer anbragt i hospital eller institution ved dom.

Loven har bl.a. til formål at bemyndige justitsministeren til at fastsætte regler om delegation af afgørelseskompetence i visse sager om udgang m.v. for personer anbragt på psykiatrisk afdeling eller i institution ved dom.

Det fremgår af lovbemærkningerne, at bemyndigelsesbestemmelsen i første omgang påtænkes udmøntet ved administrativt at fastsætte regler i udgangsbekendtgørelsen med henblik på at sikre, at overlægen på en psykiatrisk

afdeling og ledelsen på boformer, hvor der i henhold til dom er anbragt personer, kan træffe visse afgørelser om meddelelse og tilbagekaldelse af tilladelse til udgang. Det forudsættes i den forbindelse, at der ikke grundlæggende skal ændres på reglerne i udgangsbekendtgørelsen om, hvilke myndigheder – f.eks. statsadvokaten eller politidirektøren – der kan træffe afgørelse om udgang.

Justitsministeriet har den 1. juli 2022 sendt et udkast til en revideret bekendtgørelse om udgangstilladelse m.v. til personer, der er anbragt i hospital eller boform i henhold til strafferetlig afgørelse eller i medfør af farlighedsdekret, i offentlig høring. Den reviderede bekendtgørelse skal bl.a. rette op på nogle uklarheder i de gældende regler, herunder reglerne om delegation af afgørelseskompetence og tilladelse til udgang under ledsagelse. Derudover vil Justitsministeriet i samarbejde med de relevante myndigheder drøfte behovet for udarbejdelse af en ny vejledning på området.

Justitsministeriet kan endvidere oplyse, at regeringen i 2021 videreførte en tværministeriel arbejdsgruppe til analyse af det retspsykiatriske område. Arbejdsgruppens arbejde, som forventes afsluttet ultimo 2022, vil danne grundlag for anbefalinger og mulige tiltag på det retspsykiatriske område.